

(201SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

Second Semester

Sanskrit

ARTHA SASTHRA AND NITI SASHTRA

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) 'तत्र नेच्छेद्धनं मानं वसतिं यापि जीवितम्' कुत्र? शुक्रनीतिसारानुसारं विशदयत।
- (b) 'षड्दोषाः पुरुषेण हातव्याः' विशदयत।
- (c) 'प्रामाणिकं चानुभूतमाप्तं सर्वत्र विश्वसेत्'? किं निमित्तम्?
- (d) कीदृशं आहारं योग्यं भवति - विवृणुत।
- (e) सभागमन शीलस्य किं ज्ञानं प्रजायते?
- (f) सन्मित्र लक्षणानि कानि? चाणक्य नीतिदर्पणानुसारं विवृणुत।
- (g) चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते कथं विशदयत।
- (h) कीदृशं मित्रं वर्जयते? विशदयत।
- (i) सत्यस्य महत्त्वं विशदयत।
- (j) कः बान्धवः?

2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः। (15)

- (a) 'वशीकुर्याज्जगत्सदा' कथं? शुक्रनीतिसारमनुसृत्य - विशदयत।
- (b) 'तिष्ठन्ति सधनद्वारे गुणिनः किंकरा इव' - धनस्य औन्नत्यं स्पष्टयत।
- (c) के आततायिनः? तेषां स्वभावं विवृणुत।
- (d) कः लोके पूजार्हः? तस्य लक्षणानि लिखत।
- (e) 'चत्वारः सहजा गुणाः' विवृणुत।
- (f) 'सततं धन्यो गृहस्थाऽऽश्रम्' निरूपयत।

3. द्वौ समाधेयौ। (20)

- (a) (i) दानभेदान् शुक्रनीतिसारमनुसृत्य विवृणुत।

अथवा

- (ii) विहित धर्माः के? निषिद्धविषयाः के? निरूपयत।
(b) (i) चाणक्यनीतिदर्पणमनुसृत्य मानवानां प्रवृत्ति पुरुषार्थ निरूपणं च कुरुत।

अथवा

- (ii) 'अपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना' – लोकस्थितिं वर्णयत।

4. चत्वारि ससन्दर्भं व्याख्यात। (15)

- (a) न सौख्यायेष्टनिर्गमः।
(b) स्वधर्मं चातः समाचरेत्।
(c) विमृशेल्लोक शास्त्रतः।
(d) अन्यशिशुं नाप्यपराधिनम्।
(e) वृद्धा नारी पतिव्रता।
(f) अर्थो हि लोके पुरुषस्य बन्धुः।
(g) छिन्ने मूले नैव शाखा न पत्रम्।
(h) निः स्पृहस्य तृणं जगत्।
-

(202SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

Second Semester

Sanskrit

VYAKARANAM

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) 'कर्मणि द्वितीया' विशदयत।
- (b) अपादाने का विभक्तिः भवति।
- (c) परिमाणे प्रथमायाः किमुदाहरणम्?
- (d) 'पुष्पेभ्यः स्पृहयति' इत्यत्र केन सूत्रेण विभक्तिः?
- (e) आङ् मर्यादावचने कां संज्ञां लभते?
- (f) 'कर्तरिशप्' - विवृणुत।
- (g) लृट् शेषे च - विशदयत।
- (h) आनि लोट् - निरूपयत।
- (i) लकाराः कति सन्ति?
- (j) 'भूयते' इति प्रयोगः कीदृशः?

2. चतुर्णां लघुटिप्पणीः लिखत। (8)

- (a) कर्तुरीप्सिततमं कर्म।
- (b) अनुर्लक्षणे।
- (c) दिवः कर्म च।
- (d) धारेरुत्तमर्णः।
- (e) भुवः प्रभवः।
- (f) षष्ठी हेतु प्रयोगे।
- (g) सप्तम्यधिकरणे।

- (h) निमित्तात् कर्मयोगे।
3. सप्रमाणं लिखत। (8)
- (a) झोऽन्तः (b) रि च
(c) आतः (d) आतोडितः
4. त्रीणि सूत्राणि सोदाहरणं व्याख्यात। (9)
- (a) कुहो शुः
(b) इटोऽत्
(c) सार्वधातुकार्धधातुकयोः
(d) अतो दीर्घो यञि
(e) इतश्च
(f) सुट् तिथोः
5. चत्वारि सप्रमाणं विभक्तिं साधयत। (8)
- (a) गां दोग्धि पयः।
(b) रामेण बाणेन हतो वालिः।
(c) अधिवसति वैकुण्ठं हरिः।
(d) क्रोशं कुटिला नदी।
(e) अक्षणा काणः।
(f) वाताय कपिला विद्युत्।
(g) अध्ययनात् पराजयते।
(h) आमुक्तेः संसारः।
6. त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात। (9)
- (a) इत्थम्भूतलक्षणे।
(b) नमः स्वस्तिस्वाहास्वधाऽलं वषड्योगाच्च।
(c) दूरान्तिकार्थेभ्यो द्वितीया।

- (d) पुगन्तलघूपदस्य च।
- (e) विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट सम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ्।
- (f) लिङ् निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ।

7. चत्वारि रूपाणि साधयत। (8)

(a) भवामि	(b) बभूव
(c) एधिष्ये	(d) एधामहे
(e) अभूत	(f) भूयासम्
(g) जुगोप	(h) गच्छेम
-

(203SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

Second Semester

Sanskrit

KAVYAS

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (10 × 2 = 20)

- (a) नागानन्दरूपके नायिका का?
- (b) नागानन्दनाटकस्य मूलग्रन्थः कः?
- (c) ननु स्वशरीरात् प्रभृति सर्व परार्थमेव मया परिपाल्यते व्याख्यात।
- (d) 'नागानन्द' - नामौचित्यं लिखत।
- (e) 'लोकान्तरगतेनापि नोज्झितो विनयक्रमः' केनोक्तम्?
- (f) नैषधीयकारस्य श्रीहर्षस्य कालः कः?
- (g) दमयन्तीकामुकाः के देवाः स्वयंवराय आगताः?
- (h) नैषधीयचरितस्य प्रथमसर्गे कति श्लोकाः सन्ति?
- (i) दमयन्ती कस्यदेशस्य राजतनया?
- (j) नलः हिरण्मयं हंसं कुत्र गृह्णाति?

2. त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। (3 × 5 = 15)

- (a) नलस्य सर्वविद्यापारदर्शित्वप्रदर्शनपुरस्सरं चतुर्दश विद्याध्ययनं निरूपयत।
- (b) नलस्य लक्ष्मीसरस्वत्योः उपरि समानभावेन प्रभुत्वं आसीत् - कथं विशदयत।
- (c) नले भैम्याः अनुरागं विवृणुत।
- (d) नागानन्द नाटके प्रधानरसः कः? निरूपयत।
- (e) नागानन्दस्य वैशिष्ट्यम् प्रदर्शयत।
- (f) नागानन्दानुसारं विदूषकपात्रचित्रणं कुरुत।

3. त्रयः श्लोकद्वयं व्याख्यात।

(3 × 5 = 15)

- (a) श्रियास्य योग्याहमिति स्वमीक्षितुं,
करे तमालोक्य सुरूपया धृतः।
विहाय भैमीमपदर्पया कया
न दर्पणः श्वासमलीमसः कुतः।
- (b) न जातरूपच्छद जातरूपता,
द्विजस्य दृष्टेयमिति स्तुवन्मुहुः।
अवादि तेनाथ स मानसौकसा,
जनाधिनाथः कर पञ्जरस्पृशा॥
- (c) नलस्य पृष्ठा निषधागता गुणान्
मिषेण दूतद्विजवन्दिचारणाः।
निपीय तत्कीर्तिकथामथानया
चिराय तस्थे विमनायमानया॥
- (d) ममैव शोकेन विदीर्णवक्षसा,
त्वयाऽपि चित्राङ्गि। विपद्यते यदि।
तदस्मि दैवेन हतोऽपि हा। हतः
स्फुटं यतस्ते शिशवः परासवः॥

4. (a) श्रीहर्षवर्धनस्य सामाजिकचिन्तनमधिकृत्य ग्रन्थानुसारं परिशीलयत।

(10)

अथवा

- (b) नागानन्दनायकः कः? तस्य शीलादिकं वर्णयत।

5. (a) 'नैषधं विद्वदौषधम्' - सोपपत्तिकं समर्थयत।

(10)

अथवा

- (b) हंसस्य करुणाविलापं विशदयत।

(204SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

Second Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (III)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) दक्षिणनायकः।
 - (b) मुग्धा।
 - (c) नर्मगर्भः।
 - (d) सात्वतीवृत्तिः।
 - (e) गाम्भीर्यम्।
 - (f) प्रतिभा।
 - (g) शिक्षा।
 - (h) भाष्यम्।
 - (i) वार्तिकम्।
 - (j) अलङ्कारः।
2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) काव्यशास्त्रोपदेशः।
 - (b) काव्यपुरुषनियुक्तिः।
 - (c) शब्दकविः।
 - (d) मार्गकविः।
 - (e) नायकभेदान् विवृणुत।
 - (f) कैशिकी वृत्तिः।
 - (g) वृत्तिनियमान् लिखत।
 - (h) शास्त्रपरिज्ञानम्।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (30)

(a) (i) व्युत्पत्तेः स्वरूपं निरूप्य प्रतिभायाः औन्नत्यं निरूपयत।

अथवा

(ii) राजशेखरस्य शास्त्रपाण्डित्यं सोदाहरणं विशदयत।

(b) (i) नायकस्य गुणान् विशदयत।

अथवा

(ii) आरभटी वृत्तिं सोपपत्तिकं विशदयत।

(205SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, OCTOBER/NOVEMBER 2024.

Second Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (IV)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) नाट्यं किम्?
 - (b) आमुख भेदाः।
 - (c) अङ्कः ?
 - (d) लास्यम्।
 - (e) प्ररोचना।
 - (f) गद्यम्।
 - (g) पद्यम्।
 - (h) खण्डकाव्यम्।
 - (i) आख्यायिका।
 - (j) प्राकृतम्।
2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) नाटिका।
 - (b) भाणः।
 - (c) डिमः।
 - (d) वाक्केली।
 - (e) महाकाव्यं काव्यादर्शमनुसृत्य लिखत।
 - (f) रीतिर्निरूपयतु।
 - (g) समतां निरूपयत।

(h) ओजोगुणं निरूपयत।

3. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)

(a) काव्यादर्शानुसारं रसस्वरूपं विवेचयत।

अथवा

(b) काव्यादर्शानुसारं गुणानां स्वरूपं वैशिष्ट्यं च लिखत।

4. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)

(a) रसप्राधान्यमुक्त्वा वीररसस्वरूपं सप्रभेदं विवृणुत।

अथवा

(b) प्रकरणं सप्रभेदं निरूपयत।
